

Eron jälkeisen vainon vaikutukset lapseen ja lapsen turvallisuuteen

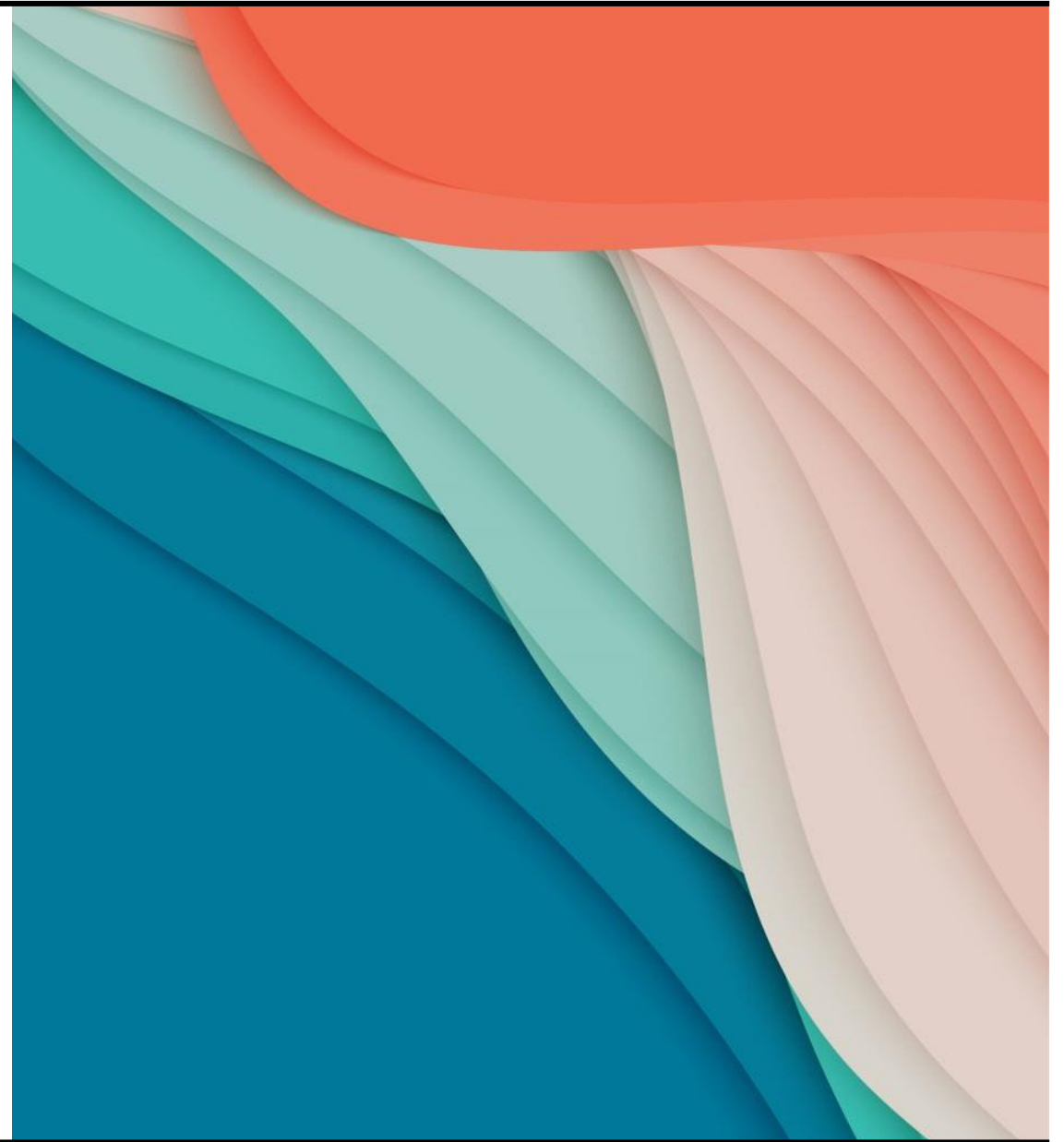
Salla Kaikkonen, psykologi (PsM)

Tukikeskus Varjo

Eron jälkeisen väkivallan ja vainon tukikeskus

Lastensuojelupäivät

4.10.2022 Lahti

Vainon määritelmä

Vainon muotoja

Vainon vaikutukset lapsen kehitykseen

Vainon vaikutukset lapsen turvallisuuteen ja
turvallisuuden tunteeseen

---

*Vainoamiseen syyllistyy se, joka
toistuvasti uhkaa, seuraa,
tarkkailee, ottaa yhteyttä tai
muuten näihin rinnastettavalla
tavalla oikeudettomasti vainoaa
toista siten, että se on omiaan
aiheuttamaan vainotussa
pelkoa tai ahdistusta.*

RL 7 a§ (13.12.2013/879)

Eron jälkeisessä vainossa näyttäytyy ex-kumppaniin kohdistuva toistuva yhteydenotto tai pyrkimys keskusteluun, tiedonhaku tai uhkaava käytös

Eron jälkeinen vaino osa sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä, jossa väkivalta eroaa sukupuolittain esimerkiksi väkivallan muotojen, yleisyyden tai seurausten mukaan

Rikosilmoituksia vainoamisesta tehtiin vuonna 2021 840 kappaletta (Poliisi)

Rikosilmoituksissa vuonna 2019 entisten puolisoitten välistä väkivaltaa oli 21% kaikesta aikuisiin kohdistuneesta väkivallasta (Tilastokeskus)

Eron jälkeinen vaino on usein parisuhteen aikaisen väkivallan tai pakottavan kontrollin jatke

(Brewster, 2003; Senkans et al., 2019)

Pakottava kontrolli on käyttäytymistä, jossa väkivallalla, uhkauksilla, pelolla, nöyryyttämällä tai muulla vahingoittavalla käyttäytymisellä rangaistaan, alistetaan tai pelotellaan sen uhria (Stark, 2018)

Parisuhteen aikainen pakottava kontrolli lisää riskiä pitkään jatkuvaan entisen kumppanin vainoamiseen (Hayes & Kopp, 2021; Stark, 2018)

Vakavimmillaan pakottava kontrolli tai vaino voi päättyä entisen puolison surmaan tai perhesurmaan (McFarlane et al., 2002; Nikupeteri et al., 2017).

Vanhempaan ensisijaisesti kohdistuva vaino on aina riski myös lapselle

Lapset ovat usein tietoisia väkivallasta, pelosta ja väkivallan seurauksista (Callahan et al., 2018)

Lapset eivät miellä väkivaltaa yksittäisinä tapahtumina vaan vanhemman hallitsevana ja pakottavana käyttäytymisenä, joka on jatkuvasti läsnä lapsen mielessä (Katz et al., 2013; Øverlien, 2013)

Eron jälkeinen vaino aiheuttaa traumaperäisiä stressioireita erityisesti kouluikäisillä lapsilla (85%; Elklit et al., 2019)

- Vainon aiheuttamat psyykkiset, fyysiset ja sosiaaliset seuraukset osin samoja kuin vainotuilla vanhemmilla

---

Eron jälkeinen vaino aiheuttaa lapsen turvallisuuden tunteessa muutoksia tiedon ja ymmärryksen tasosta huolimatta

(Nikupeteri, Tervonen ja Laitinen, 2015)

Murentuva turvallisuus

- Pirstaleinen ymmärrys vainon olemassaolosta
- Ristiriitainen olo vainoajavanhemmasta
- Epäluottamuksen ja luottamuksen vaihtelu myös muita aikuisia kohtaan
- Tavallista vainon alkaessa tai pienellä lapsella

Menetetty turvallisuus

- Rationaalinen tieto vainosta ja seurauksista
- Kaikkiällä läsnäoleva pelko ja epäluottamus
- Epäonnistuneet yritykset suojautua, esim. muuttamalla paikkakuntaa

Uudelleenrakentuva turvallisuus

- Ymmärrys vainosta väkivaltana
  - Vakiintuneet turvallisuusstrategiat
  - Vastuunkanto perheestä, käyttäytymisen muokkaaminen vainoajavanhemmalla
  - Toimijuus lasta suojaava tekijä
-

Vanhemman eron jälkeen harjoittama kontrolli ja vaino rajoittavat ja haavoittavat yhtä lailla lapsia kuin ”kohteena” olevaa vanhempaa

Katz, Nikupeteri ja Laitinen (2020)

Lasten kertomukset (n=29) pakottavaa kontrollia käyttäneestä isästä muodostivat kolme luokkaa:

1. Vaarallinen isyys

- Isän vaarallinen ja uhkaava käyttäytyminen perhettä kohtaan – joskus viranomaisilta piilossa
- Kodin muuttuminen turvattomaksi lapselle

2. ‘Ihailtu’ isyys

- Huolestunut, rakastava ja haavoittuvainen isä, mutta yhdistettynä uhkaavaan käyttäytymiseen lapselle myös pelottava vanhempi
- Esim. Kidnappaus- tai vieraannuttamissytytökset vainottua kohtaan, “viranomaisperformanssi”

3. Kaikkiällä läsnäoleva isyys

- Isä jatkuvasti lapsen mielessä oleva hahmo, joka voi yhtäkkisesti ilmestyä minne vain, tekemään mitä vain, johtaen lapsen ylivalppauteen ympäristöä kohtaan
-

Lähteet

- Brewster, M. P. (2003). Power and Control Dynamics in Prestalking and Stalking Situations. *Journal of Family Violence*, 18(4), 207–217.
- Callaghan, J. E., Alexander, J. H., Sixsmith, J., & Fellin, L. C. (2018). Beyond “witnessing”: Children’s experiences of coercive control in domestic violence and abuse. *Journal of interpersonal violence*, 33(10), 1551-1581.
- Elklit, A., Vangsgaard, L. A. G., Olsen, A. S. W., & Ali, S. A. (2019). Post-traumatic stress disorder (PTSD) symptoms in secondary stalked children of Danish stalking survivors—a pilot study. *International journal of environmental research and public health*, 16(5), 725.
- Hayes, B. E., & Kopp, P. M. (2021). Factors associated with stalking duration among a nationally representative sample: results from the 2010 National Intimate Partner and Sexual Violence Survey. *Violence against women*, 10778012211060863.
- Katz, E., Nikupeteri, A., & Laitinen, M. (2020). When coercive control continues to harm children: Post-separation fathering, stalking and domestic violence. *Child abuse review*, 29(4), 310-324.
- McFarlane, J., Campbell, J. C., & Watson, K. (2002). Intimate partner stalking and femicide: Urgent implications for women's safety. *Behavioral sciences & the law*, 20(1-2), 51-68.
- Nikupeteri, A., Lappi, C., Lohiniva-Kerkelä, M., Kauppi, A., & Laitinen, M. (2017) POTENTIALISESTI TAPPAVA PARISUHDE? Erotilanteen uhkaavuus ja suojaamisen edellytykset sukupuolistuneen väkivallan viitekehyksessä. *Oikeus* 46(3), 290-309.
- Nikupeteri, A., Tervonen, H., & Laitinen, M. (2015). Eroded, Lost or Reconstructed? Security in Finnish Children’s Experiences of Post-Separation Stalking. *Child abuse review*, 24(4), 285-296.
- Øverlien, C. (2013). The children of patriarchal terrorism. *Journal of family Violence*, 28(3), 277-287.
- Poliisin tilastot. Haettu 16.9.2022 osoitteesta: <https://poliisi.fi/toimintaymparisto-ja-tilastot>
- Rikoslaki 13.12.2013/879.
- Senkans, S., McEwan, T. E., & Ogloff, J. R. (2021). Assessing the link between intimate partner violence and postrelationship stalking: A gender-inclusive study. *Journal of interpersonal violence*, 36(1-2), NP772-NP802.
- Stark, E. (2018). *Coercive control as a framework for responding to male partner abuse in the UK: Opportunities and challenges*. Teoksessa Lombard, Nancy (toim.). *The Routledge Handbook of Gender and Violence. Literacy Lessons and Activities for Every Month of the School Year*. Routledge. London, 15-27.
- Tilastokeskus. Rikos- ja pakkokeinotilasto 2019. Haettu 3.10.2022 osoitteesta https://www.stat.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_fi.pdf
-

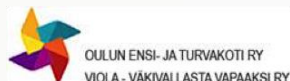

Vainotun perheen turvallisuuden vahvistaminen

Väkivaltatyön asiantuntija Eveliina Nilosaari (YTM)

Tiimivastaava Tiina Arpiainen (Psykoterapeutti)

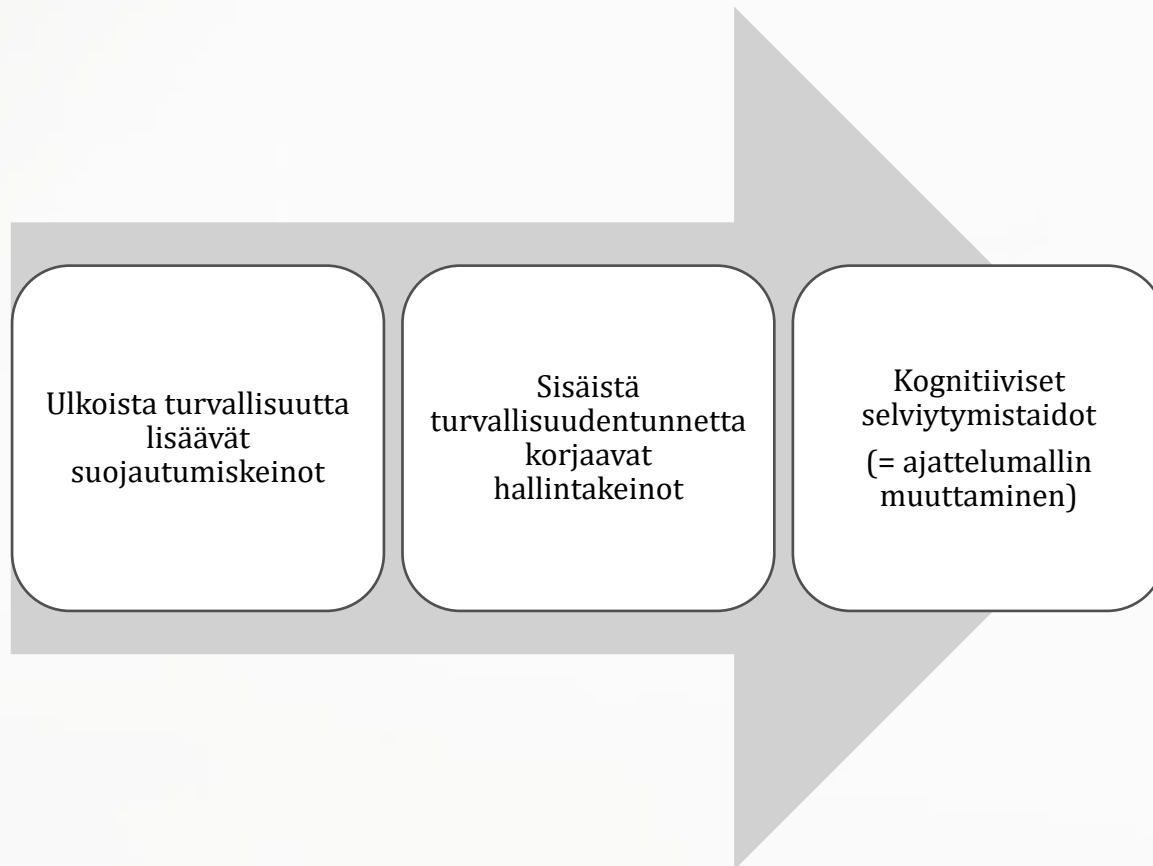
Tukikeskus Varjo

Lapsen näkökulma

- Käytännössä lapsi kokee jatkuvaa stressiä ja joutuu olemaan jatkuvassa valmiustilassa (= väkivallan seuraus)
- Lapsen kokemuksissa ovat vastakkain
  - *Vanhempien tarjoama rakkaus, hoiva ja huolenpito*
  - *Vainoavan vanhemman rajoja rikkova käytös, uhkaavuus ja pelottavuus*
- Lapsen traumatisoituminen heikentää lapsen perusturvallisuutta, tuottaa kauhun tunteita sekä kuolemanpelkoa
- Lapsella ei ole käytössään samanlaisia toimimisen keinoja kuin aikuisella
  - *Selviytymiskeinona esim. kokemusten ulossulkeminen ja itsensä turruttaminen*
- Lapsella on kuitenkin samanlaisia strategioita tilanteesta selviytymiseen, kuin aikuisilla
  - *Tietoisia toimintatapoja ja tiedostamatonta puolustavaa käyttäytymistä (Stark & Hester 2019; Katz 2016)*
- Lapsen tukeminen vaatii stressireaktioiden vähentämistä, vainolta suojautumista ja toimintakyvyn tukemista
- Vainon haasteena määrittelemätön uhka, tekojen ennalta-arvaamattomuus ja tekojen näkymättömyys

Vainosta selviytymisen prosessi

- Vainosta selviytyminen on prosessi, joka vaatii
  1. Ulkoisen turvallisuuden kohentumista
  2. Sisäisen turvallisuudentunteen korjaantumista
  3. Kognitiivisten selviytymistaitojen omaksumista
- Eri osa-alueet mahdollistavat toistensa toteutumisen ja vahvistavat toisiaan
- Ulkoinen turvallisuus kattaa ulkoiset tekijät esim. kodin, ympäristön ja liikkumisen turvallisuuden
- Sisäisen turvallisuudentunteen korjaantuminen edellyttää pelon ja turvattomuuden tunteiden hallintakeinoja
- Kognitiiviset selviytymistaidot tarkoittavat ajattelumallin muuttamista vainosta ja rauhoittavan ajattelutavan omaksumista
  - *"Tässä hetkessä minulla ei ole hätää ja olen turvassa."*

Turvasuunnitelmasta

- Turvasuunnitelma tehdään kaikille osapuolille ja sitä tulee päivittää säännöllisesti
- Turvasuunnitelman tarkoituksena on, että henkilö osaa jäsentää, suunnitella ja rakentaa henkilökohtaista ja perheensä turvallisuutta
- Turvallisuuteen liittyvistä asioista on tärkeää keskustella, jotta jokainen
  - *on tietoinen erilaisista turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä*
  - *osaa toimia akuutissa tilanteessa*
  - *tiedostaa mitkä tekijät tukevat väkivallan katkaisua*
  - *tiedostaa mitkä tekijät lisäävät väkivallan uusiutumisen riskiä*
- Turvasuunnitelman avulla voi varautua etukäteen uhkaaviin tilanteisiin, se vahvistaa kokijan hallinnan tunnetta ja vähentää väkivallan seurauksia
- Turvasuunnitelman runko löytyy esim. <https://nettiturvakoti.fi>

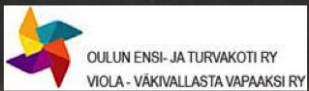
Lasten kanssa voi keskustella esim.

- Millaiset asiat pelottavat sinua kotona?
- Mitä teet tai mitä voisit tehdä tilanteessa, jossa sinusta tuntuu pahalta?
- Mihin huoneeseen tai paikkaan voisit mennä, jos sinua pelottaa?
- Onko sinulla jokin asia tai tavara, joka tuottaa turvaa?
- Jos tarvitset apua, kenelle voisit soittaa?
- Onko kaikki tärkeät numerot tallennettu puhelimeen?
- Kenelle voisit hätätilanteessa soittaa?
- Kenen kanssa voisit keskustella asioista?
- Mitä pitää muistaa, jos olet yksin kotona?
- Miten toivoisit asioiden järjestyvän?

Kiitos

Tukikeskus Varjo
<https://varjosta.fi>

VARJO

Lähteet

- Callahan, Jane E.M. & Alexander, Joanne H. & Sixsmith, Judith & Fellin Lisa Chiara 2018: Beyond "Witnessing": Children's Experiences of Coercive Control in Domestic Violence and Abuse. *Journal of Interpersonal Violence* 33 (10), 1551-1581.
- Hannus, Riitta & Marttala, Pia & Pohjoisvirta, Riitta 2017: Vainotun selviäminen ja sen tukeminen. Teoksessa: *Varjosta valoon. Eron jälkeisen vainon tunnistaminen, katkaisu ja uhrien selviytymisen tukeminen*. Laitinen, Merja, Kinnunen, Jaana ja Hannus, Riitta (toim.). Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 41. Lönnberg Print & Promo, 168-186.
- Katz, Emma 2016: Beyond the Physical Incident Model: How Children Living with Domestic Violence are Harmed By and Resist Regimes of Coercive Control. *Child Abuse Review* 25, 46-59.
- Nikupeteri, Anna & Ervasti, Pirjo & Marttala, Pia & Laitinen, Merja 2017: Vaino lasten ja nuorten arjessa. Teoksessa: *Varjosta valoon. Eron jälkeisen vainon tunnistaminen, katkaisu ja uhrien selviytymisen tukeminen*. Laitinen, Merja, Kinnunen, Jaana ja Hannus, Riitta (toim.). Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 41. Lönnberg Print & Promo, 102-125.
- Stark, Evan & Hester, Marianne 2019: Coercive Control: Update and Review. *Violence Against Women* 25 (1), 81-104.